

LBRIS

We know
books

ROXANA MARIA CREȚU

**LIMBAJUL CROMATIC
EMINESCIAN**

Editura Universității de Vest din Timișoara

2023

CUPRINS

INTRODUCERE	17
I. INTRODUCERE ÎN EMINESCOLOGIE	25
I.1. DESPRE EMINESCOLOGIE ȘI EMINESCOLOGI	25
I.2. SCURT ISTORIC AL EDIȚIILOR	45
I.2.1. EDIȚIILE TITU MAIORESCU	45
I.2.2. EDIȚIA PERPESSICIUS	48
I.2.3. EDIȚIA DUMITRU MURĂRAȘU	51
I.2.4. EDIȚIA PETRU CREȚIA	52
I.2.5. EDIȚIA DUMITRU VATAMANIUC	53
I.2.6. EDIȚIA VALENTIN COȘEREANU	53
I.2.7. EDIȚII. CONCLUZII	54
I.3. TRADUCERILE POEZIEI EMINESCIANE ÎN SPAȚIUL OCCIDENTAL	60
I.3.1. ECOURI ALE POEZIEI EMINESCIENE ÎN LUME	60
I.3.2. EDIȚII ÎN LIMBA FRANCEZĂ	64
I.3.3. EDIȚII ÎN LIMBA SPANIOLĂ	66
I.3.4. EDIȚII ÎN LIMBA ITALIANĂ	68
I.3.5. EDIȚII ÎN LIMBA PORTUGHEZĂ	71
I.3.6. EDIȚII ÎN LIMBILE GALICIANĂ ȘI CATALANĂ	72
I.3.7. VOLUME COLECTIVE ÎN LIMBI ROMANICE	72
I.3.8. EDIȚII ÎN LIMBA LATINĂ	72
I.3.9. APARIȚII ÎN PERIODICE ÎN LIMBILE ROMANICE	73
I.3.10. ECOURI ALE POEZIEI EMINESCIENE ÎN LIMBILE ROMANICE. CONCLUZII	75
I.3.11. EDIȚII ÎN LIMBA GERMANĂ	75
I.3.12. EDIȚII ÎN LIMBA ENGLEZĂ	78
I.3.13. CONCLUZII	80

II. DINAMICA, SEMANTICA ȘI STILISTICA TERMENILOR CROMATICI

ÎN POEZIA EMINESCIANĂ.....	83
II.1. CULOAREA– DE LA CUVÂNT LA SIMBOL.....	83
ALB.....	86
ALBASTRU.....	87
ARGINTIU.....	89
AURIU.....	89
CENUȘIU.....	90
GALBEN.....	90
NEGRU.....	92
ROȘU.....	93
VERDE.....	95
VIOLET.....	96
II.2. DINAMICA LEXICULUI CROMATIC EMINESCIAN, PRIN RAPORTARE LA DICȚIONARE.....	96
II.2.1. DICȚIONARUL LUI TUDOR VIANU.....	100
II.2.2. DICȚIONARUL LUI DUMITRU IRIMIA.....	102
II.2.2.1. DINAMICA TERMENILOR CROMATICI ÎN ANTUME ...	104
II.2.2.2. DINAMICA TERMENILOR CROMATICI ÎN POSTUME.....	105
II.3. ANALIZE DIN PERSPECTIVĂ SEMANTICO-STILISTICĂ, PE CORPUSUL DE TERMENI EXISTENT.....	106
II.3.1. POEZIE ANTUMĂ. OCURENȚE.....	107
ALB.....	107
ALBASTRU.....	110
ARGINTIU.....	111
AURIU.....	111
CENUȘIU.....	112
GALBEN.....	112
NEGRU.....	112
ROȘU.....	114
ROZALB.....	115
STRĂVEZIU.....	115
VERDE.....	115
VIOLET.....	116

II.3.2. POEZIE ANTUMĂ. ANALIZE	116
<i>Amorul unei marmure</i>	116
<i>Asta vreu, dragul meu</i>	116
<i>Călin-file din poveste</i>	117
<i>Cugetările sârmanului Dionis</i>	122
<i>De câte ori, iubito</i>	123
<i>Egiptul</i>	123
<i>Epigonii</i>	124
<i>Făt Frumos din tei</i>	127
<i>Floare albastră</i>	128
<i>Împărat și proletar</i>	129
<i>Înger și demon</i>	130
<i>Lacul</i>	134
<i>Luceafărul</i>	136
<i>Melancolie</i>	137
<i>Misterele nopții</i>	138
<i>Mortua est!</i>	139
<i>Noaptea</i>	141
<i>O călătorie în zori</i>	141
<i>Scrisoarea I</i>	141
<i>Strigoii</i>	143
<i>Venere și Madonă</i>	145
II.3.3. POEZIE POSTUMĂ. OCURENȚE	146
ALB.....	146
ALBASTRU.....	148
ARGINTIU.....	149
AURIU	150
CENUȘIU.....	151
GALBEN.....	151
NEGRU	152
ROȘU	154
ROZALB.....	155
STRĂVEZIU.....	156
VERDE.....	156
VIOLET.....	157

II.3.4. POEZIE POSTUMĂ. ANALIZE	157
<i>Apari să dai lumină</i>	157
<i>Aveam o muză</i>	158
<i>Când crivățul cu iarna</i>	158
<i>Codru și salon</i>	159
<i>Dacă treci râul Selenei</i>	159
<i>Diamantul nordului</i>	159
<i>Din ocean de vise</i>	160
<i>Frumoasă-i</i>	160
<i>În căutarea Șeherezadei</i>	161
<i>Memento mori – panorama deșertăciunilor</i>	161
<i>Miradoniz</i>	164
<i>Povestea magului călător în stele/Feciorul de împărat fără stea</i>	165
<i>Pustnicul</i>	166
<i>Rime alegorice</i>	166
<i>Steaua vieții</i>	167
II.3.5. CONCLUZII	167
III. DINAMICA, SEMANTICA ȘI STILISTICA TERMENILOR CROMATICI	
ÎN PROZA EMINESCIANĂ	173
III.1. PROZA ANTUMĂ	173
ALB	174
ALBASTRU	175
ARGINTIU	176
AURIU	177
CENUȘIU	177
GALBEN	178
NEGRU	179
ROȘU	179
VERDE	180
VIOLET	180
III.1.1 SIMETRIE ȘI CONTRAST CROMATIC LA NIVELUL	
BASMULUI FĂT-FRUMOS DIN LACRIMĂ	181
III.1.2 SĂRMANUL DIONIS. CONTRASTE ȘI CONVERGENȚE	
CROMATICE	187
III.1.3 SIMBIOZĂ CROMATICĂ ÎN NUVELA CEZARA	192

III.2. PROZA POSTUMĂ	193
ALB	194
ALBASTRU	197
ARGINTIU	197
AURIU	198
CASTANIU	199
CENUȘIU	199
GALBEN	199
NEGRU	201
ROȘU	202
VERDE	204
VIOLET	205
III.2.1. PERSPECTIVE CROMATICE ÎN PROZA POSTUMĂ	206
III.3. IPOSTAZE ALE FEMEII ÎN OPERA EMINESCIANĂ	217
<i>Donna angelicata</i>	219
<i>Donna diabolica</i>	223
<i>Strigoaica</i>	224
<i>Împărăteasa</i>	224
<i>Prințesa</i>	224
<i>Crăiasă</i>	225
<i>Muză</i>	225
<i>Zâna</i>	226
<i>Actrița</i>	226
III.4. CONCLUZII	227
IV. INTERFERENȚE ÎN TRADUCEREA LEXICULUI CROMATIC	
EMINESCIAN ÎN LIMBILE OCCIDENTALE	233
IV.1. (IN)TRADUCTIBILITATEA POEZIEI	233
IV.2. ECHIVALENȚE CROMATICE ÎN TRADUCERE	238
EPITET	239
COMPARAȚIE	248
EPITET METAFORIC	250
METAFORĂ	251
IV.3. ANALIZA TRADUCERILOR	252
IV.4. CONCLUZII	267

V. CROMATICA EMINESCIANĂ ȘI PICTURA ROMANTICĂ.....	275
V.1. CONSIDERAȚII ASUPRA PICTURII ȘI LITERATURII ROMANTICE	275
V.1.1. ROMANTISM. CÂTEVA NOȚIUNI TEORETICE	275
V.1.2. RELAȚIA DINTRE LITERATURĂ ȘI PICTURĂ.....	280
V.2. CROMATICA EMINESCIANĂ ȘI PICTURA ROMANTICĂ. INTERFERENȚE. CONTRASTE	290
V.2.1. ROMANTISMUL FRANCEZ. FERDINAND VICTOR EUGÈNE DELACROIX.....	294
V.2.2. ROMANTISMUL SPANIOL NOVATOR. FRANCISCO JOSÉ DE GOYA Y LUCIENTES	300
V.2.3. ROMANTISMUL SPANIOL MINOR. VALERIANO DOMÍNGUEZ BÉCQUER	309
V.2.4. ROMANTISMUL ENGLEZ. JOSEPH MALLORD WILLIAM TURNER	312
V.2.5. ROMANTISMUL ENGLEZ MINOR. EPOCA VICTORIANĂ. FREDERIC LEIGHTON	324
V.2.6. ROMANTISMUL GERMAN. CASPER DAVID FRIEDRICH.....	328
V.2.7. EMINESCU ȘI ROMANTISMUL EUROPEAN. CONCLUZII.....	332
CONCLUZII	337
Anexa 1 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba franceză	353
Anexa 2 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba spaniolă.....	359
Anexa 3 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba italiană	361
Anexa 4 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba portugheză.....	363
Anexa 5 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba galiciană	364
Anexa 6 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limbile romanice (volume colective).....	364
Anexa 7 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba latină	365
Anexa 8 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limbi romanice. Apariții în periodice	365
LIMBA FRANCEZĂ.....	365
LIMBA SPANIOLĂ	368

LIMBA ITALIANĂ	369
LIMBA PORTUGHEZĂ	369
LIMBA CATALANĂ	369
Anexa 9 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba germană	370
Anexa 10 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în limba engleză	375
Anexa 11 – Lista traducerilor poeziei eminesciene în volume colective (limbi romanice, germanice, slave)	378
Anexa 12 – Versuri eminesciene traduse în limbile occidentale	380
ALB	380
ALBASTRU	385
ARGINTIU	391
AURIU	393
GALBEN	394
NEGRU	398
ROȘU	403
VERDE	407
VIOLET	409
INDICE DE AUTORI	413
BIBLIOGRAFIE	423
EDIȚII CONSULTATE	423
Eminescu	423
Bécquer	424
Cervantes	424
TRADUCERI	425
Limba spaniolă	425
Limba italiană	425
Limba portugheză	425
Limba franceză	426
Limba latină	427
Limba engleză	427
Limba germană	427
Volume colective	428
DICȚIONARE, ENCICLOPEDII	428
CĂRȚI, STUDII, ARTICOLE DE SPECIALITATE	429
Studii eminesciene	429

Critică literară	434
Lexicografie poetică.....	435
Limbaș și stil	435
Imagine și imaginar	436
Romantism. Literatură și Artă.....	437
Literatură și Artă	438
Artă și pictură	438
Culoare.....	439
Traductologie.....	440
ARTICOLE	441
REVISTE	444
BAZE DE DATE.....	444
DICȚIONARE ELECTRONICE.....	445
SURSE WEB IMAGINI.....	445
ALTE SURSE WEB	446

I. INTRODUCERE ÎN EMINESCOLOGIE

I.1. DESPRE EMINESCOLOGIE ȘI EMINESCOLOGI

De-a lungul anilor, mulți au fost cei care s-au îndreptat spre opera eminesciană și au cercetat-o din diferite perspective: lingvistică, stilistică, critică, analitică etc. Unii eminescologi, precum Tudor Vianu, Dumitru Irimia, G. I. Tohăneanu, Ileana Oancea s-au oprit asupra limbajului poetic, unii au analizat-o din perspectivă critică și analogică: Titu Maiorescu, George Călinescu, Ioana Em. Petrescu, Constantin Noica, Eugen Simion, alții și-au dedicat mare parte din viață înțelegerii și transcrierii manuscriselor eminesciene, din care au luat naștere cele mai importante ediții: Titu Maiorescu, Perpessicius, D. Murărașu, Petru Creția, Dumitru Vatamaniuc și Valentin Coșoreanu. Lor li se alătură cei care au făcut ca versurile eminesciene să răsună în diferitele limbi ale lumii: Leon Levițchi, Roy MacGregor-Hastie, Sylvia Estelle Pankhurst, Corneliu M. Popescu, Adrian George Sahlean, Ernst-Jürgen Dreyer, Zoltán Franyó, Victor Orendi-Hommenau, Konrad Richter, Christian Wilhelm Schenk, Louis Barral, Ecaterina Chifu, Jean-Louis Courriol, Veturia Drăgănescu-Vericeanu, Elisabeta Isanos, Mărgărita Miller-Verghy, Rafael Alberti, María Teresa León, Valeriu Georgiadi, Dana Mihaela Giurcă, José Manuel Lucía Megías, Inma Pérez Rocha, Umberto Cianciòlo, Ramiro Ortiz, Geo Vasile, Victor Buescu, Luciano Maia, Carlos Queiroz, Amita Bhose, Ali Narçın etc.

În ceea ce privește formarea lexicală a termenului *eminescologie*, observăm că este un substantiv, format prin compunere, după modelul altor cuvinte românești, de la *Eminescu*, numele de familie al poetului.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) definește eminescologia ca fiind „studiul vieții și operei lui Eminescu”². Definiția a provocat numeroase controverse, deoarece nu se poate afirma că eminescologia este o știință și eminescologul o meserie³. Deși, de cele mai multe ori, se asociază literaturii trebuie să avem în vedere faptul că unii eminescologi erau lingviști sau stilisticieni.

Doru Scărlătescu consideră eminescologia o disciplină cu statut special, care este „o componentă a criticii literare, cu delimitare strictă la domeniul cultural-artistic românesc”⁴.

Cornel Munteanu, în încercarea de a explica eminescologia, propune următoarea definiție: „știința criticii care are ca obiect cercetarea fenomenului Eminescu în globalitatea manifestării sale, de la biografie, formație, la resurse, izvoare, ideologie, afinități, până la aspecte punctuale ale imaginarului (*stil, limbaj, versificație*), și care uzează de formule și instrumente critice specifice tipului de critică practicat de autorul respectiv”⁵.

Autorul divide eminescologia în două mari categorii, în funcție de obiectul de investigare: *non-literară* (studiază mitologia, sociologia, politica, economia, tot aici se includ și evenimentele artistice sau culturale cu rol comemorativ) și *literară* (include componenta critică și istorică: studii, ediții, corespondență etc.), eminescologia critică se împarte la rândul ei în șapte subdiviziuni: *estetică* (coordonate estetice și stilistice), *impresionistă* (vizează tematologia), *de sinteză* (imaginarul eminescian), *ontologică* (filozofică – viziune asupra vieții și a existenței), *modelară* (paradigme epistemice), *formalistă și a configurației* (variante, versiuni, versificație și prozodie) și eminescologia *izvoarelor* (concepțe și viziuni)⁶.

În continuare, vom propune o definiție a eminescologiei și a eminescologului, dar și o posibilă clasificare a eminescologiei din punctul de vedere al ariei în care activează eminescologul.

² Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosseti”, *Dicționarul Explicativ al limbii române*, ediție revăzută și adăugită, București, Univers Enciclopedic Gold, 2012, p. 351.

³ <http://centruleminescubm.blogspot.com/2014/09/aspecte-teoretice-in-eminescologie.html> – consultat la data de 2.12.2018.

⁴ Doru Scărlătescu, *Eminescu și ispitele eminescologiei*, Iași, Editura Junimea, 2018, p. 8.

⁵ Cornel Munteanu, *Eminescu. Poliformismul operei*, Krakow, Editura Universității Jagiellone, 2012, p. 138.

⁶ *Ibidem*, p. 139-140.

Eminescologia este cercetarea din diferite perspective (*filologice, filosofice, artistice, psihologice*) a creației eminesciane, în toate formele sale de manifestare, de la aspecte generale (*viața, manuscrisele, opera, limbajul, stilul, critica, publicistica și traducerile lui Eminescu*), la cele particulare (*tematica, fenomenologia imaginii, comparatismul, estetica, receptarea, cromatică* etc.). Având în vedere că este un domeniu vast, am putea împărți eminescologia în paisprezece subcategorii:

- *eminescologie biografică* – care are ca obiect de studiu viața poetului;
- *eminescologie lexicografică* – care înglobează întreaga operă eminesciană, reprezentată prin ediții și dicționare;
- *eminescologie a manuscriselor* – care are în vedere studiul manuscriselor;
- *eminescologie a traducerilor* – care are ca obiect de studiu traducerea și receptarea traducerilor operei lui Eminescu, dar și a traducerilor realizate de Eminescu pe parcursul vieții;
- *eminescologie critică* – care se ocupă cu receptarea critică a operei eminesciene;
- *eminescologie comparativă* – care se axează pe studiul analogiei dintre textele eminesciene și textele altor autori;
- *eminescologie lexicală* – care studiază arta cuvântului la Eminescu;
- *eminescologie stilistică* – care analizează stilul limbii poetice a lui Eminescu;
- *eminescologie epistolară* – care se ocupă cu studiul corespondenței dintre Eminescu și Veronica Micle/Eminescu și Titu Maiorescu;
- *eminescologie folclorică și mitologică* – care are în vedere aspectele folclorice și mitologice, prezente în opera eminesciană;
- *eminescologie publicistică* – care se ocupă cu studiul articolelor scrise de Eminescu și receptarea lor de-a lungul vremii;
- *eminescologie filosofică* – care analizează opera dintr-un punct de vedere filosofic;
- *eminescologie artistică* – care studiază din punct de vedere artistic opera eminesciană, prin raportate la celelalte arte (muzică, pictură, arhitectură, sculptură);
- *eminescologie cromatică* – care studiază culorile în întreaga operă eminesciană.

Insistăm pe conceptul de *eminescologie cromatică*, care, la o primă vedere, ar părea o subdiviziune a celei artistice. Limbajul cromatic eminescian, privit în mod independent, prin raportare directă sau indirectă la pictură, dobândește un rol important în opera autorului, îndeplinând funcție dublă: simbol și decor.

Maiestruozitatea imaginilor eminesciene constă tocmai în folosirea unor epitete cromatice, metafore sau comparații, situate în apropierea unui termen sau a unei sintagme aparent incompatibile, prin care se valorifică capacitatea culorii de a trece de la cuvânt la simbol, în cadrul aceluiși vers, accentuând expresivitatea poetică.

Plecând de la această definiție a eminescologiei, am putea defini eminescologul ca fiind cercetătorul preocupat de viața, opera, critica, traducerea, limba și stilul poetic al lui Eminescu, precum și de diferitele subdiviziuni care derivă din aceste domenii, care analizează creația eminesciană din perspective uni-/inter-/transdisciplinare.

Unele arii sunt atât de apropiate încât se pot întrepătrunde (eminescologia lexicală cu cea stilistică, eminescologia literară cu cea critică, analitică sau cu cea folclorică și mitologică, eminescologia manuscriselor cu cea lexicografică), deoarece preocupările eminescologilor nu se limitează la o singură categorie. De studiul eminescologiei s-au preocupat eminescologi atât români, cât și străini, precum: Titu Maiorescu, George Călinescu, Perpessicius, Petru Creția, D. Vatamaniuc, Tudor Vianu, Dumitru Irimia, Luiza Seche, Gh. Bulgăr, Ioana Em. Petrescu, G. I. Tohăneanu, Rosa del Conte, Iurii Kojevnikov, Amita Bhose, Ramiro Ortiz, Giulio Bertoni etc, însă niciunul dintre aceștia nu a activat într-o singură arie a eminescologiei. Un bun eminescolog ar trebui să fie inițiat în cât mai multe arii, pentru a avea o imagine integratoare despre universul eminescian, dar ideal ar fi să fie specialist doar în una.

EMINESCOLOGI

Istorici literari: Nicolae Balotă, Ioana Bot, Constantin I. Calotă, Dumitru Caracostea, George Călinescu, Iosif Cheie Pantea, Mihai Cimpoi, Constantin Ciopraga, Theodor Codreanu, Rosa del Conte, Dumitru Copilu-Copillin, Iulian Costache, Valentin Coșereanu, Petru Creția, Mihai Drăgan, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Virgil Ene, Helmuth Frisch, Vasile

Gherasim, Garabet Ibrăileanu, Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu, Titu Maiorescu, Dan C. Mihăilescu, George Munteanu, Dumitru Murărașu, Ion Negoitescu, Constantin Noica, Edgar Papu, Perpessicius, Aurel Petrescu, Ioana Em. Petrescu, Alexandru Piru, Alexandru Philippide, Augustin Z. N. Pop, Dumitru Popovici, Mario Ruffini, Mircea Scarlat, Ion Scurtu, Eugen Simion, Elena Tacciu, Eugen Todoran, Dumitru Vatamaniuc.

Stilisticieni: Gheorghe Bulgăr, L. Gáldi, Dumitru Irimia, Ileana Oancea, Tudor Vianu, G. I. Tohăneanu.

Hermeneuți: Iulian Costache, Pompiliu Crăciunescu.

Lingviști: Florica Dimitrescu, Ion Dumitrescu, Iorgu Iordan, Iurii Kojevnikov, Rodica Marian, Mariana Neț, Luiza Seche, Felicia Șerban.

Biografi: Petru Vintilă.

Traducători:

- **Engleză:** Irina Andone, Andrei Bantaș, A. K. Brackob, Dimitrie Cuclin, Petre Grimm, Dan Grigorescu, Leon Levițchi, Roy MacGregor-Hastie, Emil Moangă, Carmen Moldovan, Sylvia Estelle Pankhurst, Horia Florian Popescu, Corneliu M. Popescu, Adrian George Sahlean, W. D. Snodgrass, Dan Solomon, Joseph Johann Soltesz, I. Olimpiu Stefanovici-Swensk, Kurt W. Treptow, Brenda Walker.
- **Franceză:** Georges Astalos, Louis Barral, Georges Barthoil, Ilinca Barthouil-Ionesco, Annie Bentoiu, Nikolas Blithikiotis, Theodor Cazaban, Ecaterina Chifu, Ariadna Combes, Louis Combi, Constantin Frosin, Liliana Cora Foșalău, Jean-Louis Courriol, Veturia Drăgănescu-Vericeanu, Septime Gorceix, Ligia Holuță, Nicolae Iorga, Elisabeta Isanos, Hubert Juin, Miron Kiropol, Paul Lahovari, Ionela Manolesco, Emanoil Marcu, Paul Miclău, Mărgărita Miller-Verghe, Pierre Nicolesco, Luminița Penișoara, Paula Romanescu, Valeriu Rusu, S. Pavès, Dan Solomon, Al. G. Soutzo/Alexandru Gr. Șuțu, Michail Steriade, D. I. Suchianu, Maria Vodă Căpușan, Michel Wattremez.
- **Galiciană:** Inma Pérez Rocha.
- **Germană:** Wolf von Aichelburg, Gavril Matei Albastru, Alexander Benedict, Helene Benedict, Lotte Berg, Werner Bossert, N.N. Botez, Martin Brand, Franz Johannes Bulhardt, Ernst-Jürgen Dreyer,

Walter Fabius, Ludwig Vinzenz Fischer, Albert Flachs, Zoltán Franyó, Dieter Fuhrmann, Edgar von Herz, Alfred Kittner, Ewald Ruprecht Korn, Mite Kremnitz/George Allan, Alfred Margul-Sperber, Hortense Mateescu, Hedy Medrea, Victor Orendi-Hommenau, Gerty Rath, Simone Reicherts Schenk, Konrad Richter, M. J. Rosenkranz, Dieter Roth, Hermann Roth, Christian Wilhem Schenk, Georg Scherg, Maximilian W. Schroff, Fritz Sohr, Olivian Sorocean, Carmen Sylva, V. Tecontia, Laurent Tomaiağă, Immanuel Weissglas.

- **Hindi:** Amita Bhose.
- **Italiană:** Sauro Albisani, Mina Boshi, Mariana Câmpean/Mariana Campearo, Umberto Cianciolo, Rosa del Conte, Fulvio del Fabbro, Enzo Loreti, Marin Mincu, Ramiro Ortiz, Mario Ruffini, Elio M. Satti, Geo Vasile.
- **Latină:** Traian Lăzărescu.
- **Maghiară:** L. Gáldi.
- **Portugheză:** Victor Buescu, Dan Caragea, Julia Carâp, Mircea Eliade, Micaela Ghițescu, Luciano Maia, Ștefan Mera, Carlos Queiroz, Doina Zugrăvescu.
- **Spaniolă:** Alberto Acosta-Pérez, Rafael Alberti, Mario Castro Navarrete, Maria Gabriela Corcuera, Dorel Fînaru, Valeriu Georgiadi, Dana Mihaela Giurcă, Cătălina Iliescu Gheorghiu, Omar Lara, María Teresa León, José Manuel Lucía Megías, Enrique Nogueras.
- **Turcă:** Ali Narçın.

Titu Maiorescu, primul care a mizat pe talentul lui Eminescu și l-a luat sub aripa sa protectoare, îl considera un om al timpului modern, a cărui cultură individuală era la nivelul culturii europene⁷.

Tudor Vianu a dedicat o mare parte din viață studiului operei eminesciene. A scris numeroase articole despre personalitatea autorului, despre stilul eminescian, despre poezia și proza autorului. Prin compararea cu marii romantici, a încercat să demonstreze influența acestora asupra lui Eminescu, dar a redactat și câteva articole referitoare la expresia poeziei

⁷Eugen Simion, *De la T. Maiorescu la G. Călinescu. Antologia criticilor români*, vol. I, București, Editura Eminescu, 1971, p. 59.

eminesciene. Tudor Vianu este de părere că, prin creația eminesciană, literatura română va atinge apogeul „contemplativ al poeziei, atmosfera de vis, închipuire și veșnicie”⁸ și că armonia eminesciană este expresia muzicală a îmbinării dintre rigorile civilizației și ale rațiunii⁹. În *Studii de stilistică eminesciană*, esteticianul român acordă o deosebită importanță aspectelor morfosintactice ale limbajului eminescian și epitetului eminescian, marele protagonist al operei eminesciene, pe care îl consideră un instrument prin care limbajul poetului devine „plastic și viu, capabil să răspundă tuturor nevoilor gândirii și închipuirii sale și să le urmeze neconținut în dezvoltarea lor”¹⁰.

George Călinescu ne propune o lucrare cu caracter biografic despre *Viața lui Mihai Eminescu*. Studiul are în vedere atât antecesorii poetului, viața de familie, studiile parcurse în calitate de școlar și apoi de student la Viena și Berlin, relația dintre Eminescu și Junimea, diferite ipostaze ale poetului (Eminescu bibliotecar, Eminescu revizor, Eminescu gazetar), cât și preocupările de factură afectivă, morală și spirituală.

Criticul literar îi dedică poetului un loc aparte în capodopera sa, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*. El este cel care îi conferă statutul de poet național, tradițional, dar și universal: „Eminescu este cel mai tradițional poet, absorbind toate elementele, și cele mai mărunte, ale literaturii anterioare. Toate temele lui ies din tradiția românească, oricît de scurtă, și înfrirurile străine, pornite și acelea înaintea lui, aduc numai nuanțe și detalii.”¹¹.

Nicolae Iorga consideră că Eminescu a căpătat târziu „pecetia originalității”, ea concretizându-se cu ajutorul influenței germane, conferind în acest mod naturalitate versurilor¹². Cât despre stilul eminescian, istoricul român identifică culoarea și muzicalitatea drept două însușiri caracteristice acestuia¹³. Unicitatea lui Eminescu constă în caracterul general românesc al operei sale. Este primul scriitor român care scrie într-un grai pe care toți

⁸ Vasile Lungu, *Tudor Vianu despre Eminescu*, București, Editura Minerva, 2009, p. 95.

⁹ *Ibidem*, p. 96.

¹⁰ Tudor Vianu, *Studii de stilistică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1968, p. 153.

¹¹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, Editura Minerva, 1986, p. 446.

¹² N. Iorga, *Eminescu*, Iași, Junimea, 1981, p. 41.

¹³ *Ibidem*, p. 67.

românii îl cunosc¹⁴. Iorga vede în Eminescu nu doar un mare poet, ci un educator, un creator al gândurilor înalte și nobile ale generației sale¹⁵.

Eugen Lovinescu, referindu-se la impactul pe care l-a produs Eminescu asupra noilor generații de scriitori, vorbește de o ideologie eminesciană, pe care o definește ca fiind „o mișcare naționalistă, izvorâtă din ideologia lui Eminescu, amestec de criticism junimist și de misticism național”¹⁶. Lovinescu îl consideră pe Eminescu „maestrul întregii literaturi române, care trăiește în conștiința generațiilor”¹⁷ și este convins că acesta reprezintă „tradiția națională, conservatorismul istoric, dragostea pentru poezie, limba, legendele populare, și totodată cultura germană”¹⁸.

Al. Philippide afirmă că, la temelia personalității lui Eminescu, stau două porniri: una de sorginte romantică, care îmbină visul cu viața, și alta de factură clasică, care pledează pentru simțul perfecțiunii clasice a expresiei¹⁹. Valorile universale ale Antichității constituie pentru Eminescu „un model catalitic care fortifică spiritul și caracterul, simțul istoric, estetic și filosofic, în ultimă instanță, *forma mentis* a omului creator modern”²⁰.

Al. Piru regăsește în opera lui Eminescu unicitatea și bogăția culturală întâlnită doar în cazul marilor scriitori, ajungând să-l ridice pe poet la rangul de geniu și punând semnul egalității între creația eminesciană și creația oricărui poet de geniu din lume²¹.

Pentru Perpessicius, Eminescu este „patronul canonizat al scrisului românesc [...], gloria lui este cu atât mai mare, în ceruri și pe pământ, cu cât în piatra seacă a adversităților materiale a răsădit crinii suavi ai liricii lui nemuritoare”²². Editorul face aluzie la viața grea pe care a avut-o, caracteristică omului de geniu eminescian, care nu își găsește locul în

¹⁴ *Ibidem*, p. 101.

¹⁵ *Ibidem*, p. 132.

¹⁶ E. Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane 1900-1937*, postfață de Eugen Simion, București, Editura Minerva, 1989, p. 9.

¹⁷ E. Lovinescu, *Mihai Eminescu*, ediție critică, prefață, note, variante, bibliografie și indice de Ion Nuța, Iași, Junimea, 1984, p. X.

¹⁸ *Ibidem*, p. 96.

¹⁹ Virgiliu Ene, Ion Nistor, *Studii Eminesciene*, București, Editura Albatros, 1971, p. 57.

²⁰ *** , *Eminescu și clasicismul greco-latin. Studii și articole*, ediție îngrijită, prefață, note, bibliografie, indice de Traian Diaconescu, Iași, Editura Junimea, 1982, p. 1X.

²¹ Al. Piru, *Istoria literaturii române de la început până azi*, București, Editura Univers, 1981, p. 138.

²² Perpessicius, *Eminesciana*, ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Dumitru D. Panaiteșcu, Iași, Editura Junimea, 1983, p. 448-449.

societatea în care se află, și totodată la faptul că abia postmortem i s-a recunoscut adevărata valoare.

În concepția lui Mircea Scarlat, Eminescu „ilustrează toate aspectele convenției poetice existente la acea dată” și este „reperul fundamental în istoria poeziei românești”²³. Referitor la influența scriitorului în literatura română, afirmă că „prin Eminescu, poezia română câștigă deopotrivă în rafinament, profunzime și subtilitate”²⁴. Criticul este de părere că noutatea lui Eminescu constă în capacitatea de a spori complexitatea convenției existente până la epuizarea posibilităților creatoare²⁵.

Eugen Todoran s-a ocupat de studiul mitului, istoriei, fantasticului și satirei în creația eminesciană. Acesta consideră că mitul este un element generator în creația lui Eminescu²⁶, folosit cu deplina conștiință a valorii sale artistice, poetul recurgând la imaginea mitului pentru a spori ideea poetică²⁷. Întrucât mitul în poezie este folosit ca expresie exterioară a unei idei poetice, se folosește pentru a încărca de semnificație versul, nu poate fi valoricat „ca o simplă formulă”²⁸. În ceea ce privește izvoarele creației eminesciene, Eugen Todoran aduce în prim plan filosofia romantică și folclorul, care dau naștere fantasticului bivalent: romantic și folcloric, care se împletesc cu des-transcendentalizarea, demitizarea, „de la aparența serioasă a ironiei pînă la seriosul aparenței, ca umor, prin transpunerea mitului în mitologice”²⁹.

Eugen Simion consideră că Eminescu „dă mitului un alt înțeles, mai apropiat de preocupările sale spirituale, din epoca de formare”³⁰.

Ioana Em. Petrescu a încercat să demonstreze influența modelului cosmologic platonician asupra modelului cosmologic eminescian, a aprofundat marile teme și motive eminesciene, comparându-le cu accepțiunile lor în operele altor scriitori români și străini. Autoarea a fost preocupată și de prezența unor elemente din mitologia națională și universală în lirica

²³ Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, vol. II, București, Editura Minerva, 1984, p. 36-37.

²⁴ *Ibidem*, p. 38.

²⁵ *Ibidem*, p. 43.

²⁶ Eugen Todoran, *M., Epopeea română*, Iași, Junimea, 1981, p. 21.

²⁷ *Ibidem*, p. 22.

²⁸ *Ibidem*, p. 23.

²⁹ *Ibidem*, p. 338.

³⁰ *Ibidem*, p. 234.

eminesciană. În concepția ei, peisajul eminescian este de tip vizionar, deoarece „caracterele sale fundamentale (structurarea pe schema spațiului mitic și derealizarea prin oglindire) apar în întreaga operă eminesciană, modelând și universul familiar din mica lirică (idile, piese de inspirație folclorică, etc)”³¹.

Pompiliu Crăciunescu ne propune, în lucrarea *Eminescu: paradisul infernal și transcosmologia*, o viziune transdisciplinară despre opera eminesciană. Autorul aplică elemente de analiză de natură fizică, matematică și filosofică poeziilor eminesciene care dau naștere unor noi interpretări.

De-a lungul vieții sale, Constantin Noica s-a preocupat de studiul manuscriselor eminesciene, pe care dorea să le editeze sub forma unor „Caiete eminesciene”. A publicat diverse studii despre traducerea lui Kant, realizată de Eminescu, și despre interpretarea poeziei eminesciene. Referitor la „Caietele eminesciene”, filosoful de la Păltiniș le consideră o comoară a poporului român, dar de care ne e teamă să ne atingem, ca nu cumva să o distrugem³².

Petru Creția s-a ocupat de editarea poeziilor eminesciene, dar a publicat și un studiu referitor la constelația *Luceafărului*, în care analizează, pe lângă poemul *Luceafărul* și variantele sale, ciclul scrisorilor și câteva sonete eminesciene. Editorul consideră că *Luceafărul* este „expresia cea mai elaborată a inaccesibilității și a incompatibilității”, fiind „adulterată de resentimente exterioare și de confuzia dintre geniu și entități eterne”³³.

În ceea ce privește limbajul folosit de Eminescu, Iorgu Iordan evidențiază curajul poetului de a apela la limba veche, la graiurile regionale, la neologisme, la limbajul familiar și la limba populară, pe care le cunoștea „aproape ca un specialist”. După cum însuși Iorgu Iordan afirma, pentru Eminescu limba românească era unitară, era un instrument unic de lucru³⁴.

Dumitru Irimia s-a ocupat de studiul limbajului poetic eminescian. Împreună cu echipa sa a redactat dicționarele limbajului eminescian: *Dicționarul limbajului poetic eminescian. Concordanțele poeziilor antume*

³¹ Ioana Em. Petrescu, *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989, p. 42.

³² Constantin Noica, *Introducere la miracolul eminescian*, ediție îngrijită de Mihai Diaconu și Gabriel Liiceanu, București, Humanitas, 2010, p. 13.

³³ Petru Creția, *Mihai Eminescu. Constelația Luceafărului. Sonetele. Scrisorile*, editate și comentate de Petru Creția, ediția a II-a, București, Humanitas, 2012, p. 37.

³⁴ *Ibidem*, p. 295.